

TGF- β 1 ekspresijas raksturojums CNS *insula*, *corpus striatum* un *substantia nigra* rajonā atkarību izraisošu vielu lietošanas gadījumos

**Sandra Skuja¹, Valērija Groma¹, Ojārs Teteris²,
Ginta Pogule³, Kristīne Rāviņa¹**

Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

¹ *Anatomijas un Antropoloģijas institūts*

² *Patoloģijas katedra*

³ *Valsts Tiesu medicīnas ekspertīzes centrs, Latvija*

Ievads. Transformējošais augšanas faktors beta (*TGF- β 1*) ir multifunkcionāls augšanas faktors, kas ekspresējas neironos [*Unsicker and Kreiglstein*, 2002]; tas tiek sekretēts kā latentā priekšteču molekula, to aktivācijai nepieciešami saistošie šūnu receptori un signālmolekulu ceļu kaskādes aktivācija [*Massagué*, 2000; *Verrecchia and Mauviel*, 2002]. *TGF- β 1* spēj tieši samazināt citu iekaisuma citokīnu ekspresiju, tādējādi nomācot iekaisumu [*Boche, et al.*, 2006]. Ar *TGF- β 1* saistīta smadzeņu šūnu imūnreakcija [*Liu, et al.*, 2006], tomēr šis faktors ir nozīmīgs un tiek ekspresēts arī veselos nervaudos [*Gomes, et al.*, 2005]. CNS rajonos paaugstināta *TGF- β 1* ekspresija novērota akūtu (išēmijas, traumu, encefalīta) un hronisku (neirodeģeneratīvu) saslimšanu gadījumos, uzsverot tā lomu smadzeņu atbildes reakcijā bojājumu/novecošanās gadījumos [*Bae, et al.*, 2011]. Pētījumi apliecina, ka *TGF- β 1* samazināšanās negatīvi ietekmē aksonālo transportu, aksonu morfoloģiju un nervu šūnu funkcionālo reģenerāciju, kā arī paaugstina nervu šūnu bojāeju [*Makwana, et al.*, 2007]. Ir pierādīts, ka *TGF- β 1* *in vitro* modeļos iedarbojas kā dopamīnērgisko neironu aizsargājošs faktors intoksikācijas gadījumos, neizraisot proliferāciju [*Roussa, et al.*, 2004].

Darba mērķis, materiāls un metodes. Pētījuma mērķis bija dažādu CNS rajonu (garoza (*insula*), smadzeņu zemgarozas kodolu (*corpus striatum* (CS), *substantia nigra* (SN)) un baltās vielas rajoni) autopsiju materiāla izpēte atkarību izraisošu vielu gadījumos. Pētījumā izmantots 28 hronisku alkoholiķu un 5 narkotisko vielu lietotāju smadzeņu autopsiju materiāls, salīdzinājuma grupā iekļauti 6 kontroles gadījumi ar smadzeņu traumām. Ievērots 10–36 h *post mortem* intervāls. Imūnhistoķīmiskās reakcijas veiktas ar *anti-TGF- β 1* (1 : 40, *Novocastra*) antivielu, veikta antigēna ekspresijas puskvantitatīvā analīze.

Rezultāti. SN rajonā izteiktāku *TGF- β 1* ekspresiju novērojām alkohola lietotāju neiropilā ($1,01 \pm 0,24$) ar salīdzinoši augstāku relatīvo proporciju ($47,00\% \pm 12,00\%$), kontroles grupā attiecīgi ($0,38 \pm 0,25$) un ($13,00 \pm 19,00$). Hronisku alkohola lietotāju grupā SN rajona neironos novērojām augstāko ekspresijas intensitāti ($0,43 \pm 0,31$) ar zemu relatīvo proporciju ($18,25\% \pm 9,84\%$), salīdzinoši kontroles grupā attiecīgi ($0,28 \pm 0,25$) un ($2,75\% \pm 4,69\%$). SN baltajā vielā kontroles grupā novērojām izteiktu antigēna ekspresiju ($2,25 \pm 0,30$) un augstu relatīvo proporciju ($61,00\% \pm 4,58\%$); vājāku ekspresijas intensitāti novērojām narkomāniem ($2,00 \pm 0,36$) ar relatīvo proporciju ($48,00\% \pm 25,50\%$).

CS rajona neironos hroniska alkoholisma gadījumos ekspresijas intensitāte bija ($0,94 \pm 0,22$) ar vidēju relatīvo proporciju ($47,25\% \pm 13,60\%$), savukārt narkotisko vielu lietotājiem ekspresijas intensitāte bija ($0,93 \pm 0,24$) ar augstu relatīvo proporciju ($74,33\% \pm 11,79\%$).

Insula rajonā hroniskiem alkohola lietotājiem neironos novērojām zemāku ekspresijas intensitāti ($1,27 \pm 0,29$) ar augstu relatīvo proporciju ($79,33\% \pm 9,68\%$), salīdzinot ar kontroles grupu, attiecīgi ($1,50 \pm 0,20$) un ($62,33\% \pm 16,07\%$).

TGF- β 1 ekspresija netika novērota astrocītos un oligodendrocītos.

Secinājumi. Smadzeņu autopsiju materiāla imūnhistoķīmiskā analīze 3 dažādos smadzeņu rajonos ļauj salīdzinoši izvērtēt *TGF- β 1* iesaisti, iespējams, adaptācijas un aizsardzības norisēs, atkarību izraisošu vielu lietošanas gadījumos. Salīdzinot ar kontroles grupu, alkoholiķu izpētes grupā novērota *TGF- β 1* pastiprināta ekspresija neiropilā un baltajā vielā SN rajonā, savukārt narkotisko vielu lietošanas gadījumā izteikta *TGF- β 1* ekspresija CS neironos. Iegūtā informācija ļauj priest par dažādu smadzeņu rajonu atšķirīgu reakciju hroniska alkoholisma un narkomānijas gadījumos.